

РЕЦЕНЗИЯ

От: *Проф. д-р Тилчо Колев Иванов*
Икономика и управление (Отбрана и сигурност)

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по научна специалност *„Икономика и управление (Икономика на отбраната и сигурността)“* в УНСС.

Автор на дисертационния труд: *д-т Албена Стойнева Велинова*
Тема на дисертационния труд: *Усъвършенстване на функционирането на системата за вътрешна сигурност на Република България.*

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 530/11.03.2022 г. на Зам.-ректор по НИД и МС на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към Факултет „Икономика на инфраструктурата“ на УНСС по научна специалност „Икономика и управление (Икономика на отбраната и сигурността), съгласно Заповед на Ректора на УНСС № 1139/09.05.2017 г. Обучението е осъществено в задочна форма на обучение, субсидирано от държавата, през периода от 28.03.2017 до 28.03.2021 г. с научен ръководител доц. д-р Константин Христов Пудин. Отчислен е със Заповед 611/14.03.2022 г. с право на защита в срок до 28.03.2024. Изпълнил е индивидуалния план за работа.

Д-т Албена Велинова е родена през 1974 г. Завършила е ПМГ „Емануил Иванов“, гр. Кюстендил през 1993 г. по Математика, информатика и английски език с квалификация „Оператор-програмист на ЕИМ“. Придобива бакалавърска степен по „Аграрна икономика“ в 2003 г. и магистърска степен по „Икономика на интелектуалната собственост“ в УНСС през 2006 г. В периода 2015-2016 г.

получава втора магистърска степен по „Национална сигурност в катедра „Международна сигурност“ на УНСС.

Трудовата и дейност започва в семеен бизнес в периода 1994-2008 г в гр. Кюстендил. От 2008 г. до сега е „Оперативен служител“ и Началник на отдел“ в ДАТО София по прилагане на СРС, изготвяне на вътрешни нормативни актове и обучение по нормативната база.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Предложеният за рецензиране дисертационен труд има обем 195 стр. Включва списъци на таблици, фигури и съкращения, увод, три глави, заключение, използвани източници и приложение.

Избраната тема на труда за подобряване на функционирането на системата за вътрешна сигурност (СВС) на страната е изключително сложна, поради своя широк обхват, рискови измерения и значими обществени ефекти. Авторът аргументира актуалността на изследването с необходимостта на системата да разпознава и отразява все по-разнообразни по същност, произход и динамика рискове и заплахи. Свързва функционирането на системата със съществуващата специализирана институционална структура и нейните способности за адекватна координация и комуникация (КК), като функции и инструменти за управление на реакция на промените на средата за сигурност. Този обхват на изследване е несъмнено актуален за текущото и бъдещо състояние на сигурността на страната.

Изследването дефинира за обект на изследване СВС, а като предмет нейното усъвършенстване на функционирането чрез подобряване на нейната КК.

Идентифицираните основни проблеми в обхвата на изследването са дублирането на тясно специализирани сфери и елементи на дейност, и прекалена фрагментарност и специализация, които поставят предизвикателства пред КК в системата. Авторът правилно обяснява това с дефицити на стратегическата институционална и нормативна рамка. Към това добавя и съществуващата организационна ведомствена автономност, водеща до ограничени договорености, информационна изолация и влошена организационна синергия.

Цел на изследването е „...да представи и анализира функционирането на СВС, като се акцентира на състоянието на КК връзки в нея. На тази база да бъдат открити проблемите, да бъдат изведени насоки за тяхното решаване или ограничаване и да бъдат формулирани препоръки за усъвършенстване на функционирането на СВС посредством подобряване на КК между елементите, които я съставляват“. Тази цел е предизвикващо предприемане, основано на

добро познаване на СВС и натрупан практически опит в нея. Поставените шест задачи за: дефиниране на СВС; изясняване на ролята на координирането и състоянието на междуведомствената координация; обобщаване на основните проблеми на КК; проучване на изследователските подходи и методи; проучване на добри практики и опит на СВС и разработване, и оценяване на модели за подобряване на КК са логично подчинени на целта на изследване.

Основната теза, че „... подобряването на КК между структурите ще усъвършенства работата на СВС“ е извлечена от практиката и ясно представена.

Приложената методология на изследването се основава на системния подход, вкл. общонаучни методи и конкретни методи за информационен, ретроспективен, сравнителен (бенчмаркинг), анкетен информационен, правен анализ и оценка.

Поставените ограничения и допускания са резонни и свързани със защита на класифицираната информация, обхващат времевия период след приемането на Концепцията за национална сигурност, както и отразяват опита на ФРГ и Италия.

Използваната литература, включваща 115 източника (вкл. 35 на английски език), показва добра осведоменост и познаване на публикациите и нормативната рамка на проблематиката по темата на изследване, както и възможните начини за нейното практическо решаване.

За потребители са посочени ръководните нива на институциите и ведомствата от СВС, както и висшите конституционни органи и структури с пряко отношение към сигурността, без конкретизация на адресатите.

Като цяло, трудът притежава необходимите изследователски елементи, които придават системна и съдържателна цялост на изложението.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Научните и научно-приложни резултати са изход от решаваните задачи от изследването. Основни научни и научно-приложни резултати от труда са:

- Разграничена и дефинирана е спецификата на вътрешната и външна сигурност на страната.
- Изведена и характеризирана е структурата и състава на СВС.
- Дефинирана е целта и прилаганите инструменти, както и е идентифициран прилагания в практиката модел за междуведомствена КК.
- Изведени и систематизирани са проблемите на КК и е дефиниран техния характер.

- Обобщени са прилаганите способности за КК в СВС.
- Обосновано е приложението на системен подход за изследване на функционирането на СВС.
  - Аргументирано е използването на методите за документален анализ на нормативната база, бенчмаркинг на добри практики и анкетиране на изследователи и практики в СВС.
  - Обобщени са изводи от приложение на добри практики за КК в СВС в Италия и Германия.
  - Направени са обосновани насоки и предложения за надграждане на съществуващия модел и са идентифицирани модели за подобряване на КК в СВС в страната.
  - Предложен е емпиричен анализ на предложените обобщени авторски модели за усъвършенстване на КК.

Изброените резултати са теоретически и методологически обосновани, имат преобладаващо приложен характер и са емпирично потвърдени. Базираны са на нормативната рамка и практическата дейност на СВС. Използваната методология включва подходящи научни основания и методи за решаване на идентифицираните проблеми.

Постигнатите резултати постигат целта и поставените задачи на изследването, като са съобразени с реалната практика на СВС. Убедително аргументират тезата на автора.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Научните и научно-приложни резултати са продукт на решаваните задачи от изследването. Декларираните от кандидата и синтетично представени основни научни приноси са:

- Предложен инструментариум за анализ на състоянието на КК и СОС и изведени насоки за подобряване.
- Идентифицирани и характеризирани проблеми на КК в СВС.
- Изведени добри практики и чужд опит в областта на вътрешната сигурност.
- Предложени и оценени модели за усъвършенстване на КК за подобряване на функционирането на СВС.

Приносите не са разграничени на научни и научно-приложни, но отговарят на реално постигнати резултати от изследването. Към тях могат да се добавят и

други приноси, като например теоретичните обобщения за функционалното управление на СВС, както и направените предложения за подобряване на КК на СВС. Предложените приноси, изясняват възможностите за подобряване на междуинституционалната КК и дейността на СВС в рамката на прилаганото функционално управление на СВС. Допълват съществуващите знания за функциониране и управление на СВС. Демонстрират на практика принципа за прозрачност и публичност на дейността и подобряват възможностите за нейния граждански контрол.

От изброените приноси, като основни, подчертавам направените теоретичните обобщения за междуинституционалната КК, идентификацията на съществуващите проблеми, както и моделните предложения за подобряване на КК и СВС, реализацията на които предполага и изисква радикална промяна, както на законодателството, така и на практиката на управление на СВС.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

По дисертационния труд са направени пет публикации в авторитетни национални списания (вкл. една статия в списание „Икономика, инфраструктура и комуникации“ на УНСС на тема и четири доклада в трудове на публични форуми). Разглеждат въпросите на Взаимоотношенията между медиите и сектора за сигурност, Състоянието на СВС на Р. България, Функционалния интегритет на елементите на СВС и Методологическият подход за изследване на функционирането на СВС на Р. България (на англ. език).

Публикуваната статия в списание „Икономика, инфраструктура и комуникации“ предлага сравнителен анализ на законодателството на Р. България и държавите от англоговорящата общност – Австралия, Великобритания, Нова Зеландия и Канада, относно законното използване на СРС.

Публикациите отразяват съществени аспекти на дисертационния труд и осигуряват необходимата публичност на постигнатите резултати от изследването.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът, с по-голям обем от препоръчвания (50 стр), отразява коректно обхвата, съдържанието и резултатите от изследването.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Към дисертационния труд могат да се направят следните бележки и препоръки:

- Предлаганите алтернативи за подобряване на КК в СВС – междуведомствени инструкции и координационни структури остават в рамката на

функционалното управление на вътрешната сигурност. И двете са свързани с мобилизиране на значителни човешки и интелектуални ресурси, с каквито практиката показва, че страната не се разполага. Тази посока е възможна при силно редуциране на броя на институциите, което е малко вероятно.

- Насоките и конкретните инструменти за подобряване на КК в СВС трябва да бъдат съобразени с реалните ограничения от политически, нормативни, стратегически, организационен, кадрови, образователен, финансов и др. характер. Практиката за многогодишно некомплектоване на Съвета по сигурността показва силата на тези ограничения, необходимостта от тяхното отчитане и по възможност предлагане на мерки за преодоляване или поне разширяване.

- Препоръчвам в бъдещата си работа авторът да обърне внимание на възможностите за преход от функционално към програмно и проектно управление на дейността на СВС, насоки, които имат потенциал да преодолеят дефицитите на централизацията, разделението на труда, ескалацията на нарастващите връзки и междуинституционални инструкции за КК. Този преход позволява използване на интегрални стратегически програмни документи и конкретни общи проекти за гарантиране на вътрешна сигурност. На практика това ще позволи смяна на функционалния модел и междуведомствените инструкции с по-съвременен модел за програмно и проектно управление на съвместна работата, базиран на ясни цели, резултати и способности на СВС. Независимо от това, че подобна насока изисква радикална промяна на законодателството по функционално управление на сигурността, тази алтернатива може да се проведе в рамката на съществуващите ограничения за подобряване на СВС.

- Препоръчвам трудът, автореферата или съкратен доклад от него да бъде предложен на вниманието на Съвета по сигурността на страната, както и авторът да развие дисертационния труд в монографично издание за КК на СВС.

Тези бележки и препоръки не намаляват високата положителна оценка за достойнствата на рецензирания труд. Те логично произтичат от широкия обхват и сложността на анализирания проблеми и предлаганите решения.

8. Заключение

Представеният за защита докторски труд има характер на завършено, задълбочено, теоретично, методологическо и емпирично обосновано научно изследване на изключително сложен и слабо изследван аспект на вътрешната сигурност. С него авторът демонстрира убедително способност да решава комплексни проблемни въпроси на СВС. Получените резултати от

дисертационния труд отговарят на изискванията на Закона и Правилника за развитие на академичния състав в Република България, както и на специфичните изисквания на УНСС за докторски трудове.

Предлагам на Уважаемото научно жури на УНСС да даде образователната и научна степен „доктор” по научна специалност “Икономика и управление (Икономика на отбраната и сигурността)” на д-т Албена Стойнева Велинова.

25.04.2022 / София

Подпис: .....

/проф. д-р Т. Иванов/